

Leerlogboek Expeditie Community Librarian 2019-2022

Inhoudsopgave

Aanloop 2019-2020.....

- Wat is een derde plek?
- Partners vinden en rollen verdelen

Leesclub 2021-2022

- De goeroes
- Architectuur van het ontmoeten
- De mensen in de bib
- Keuzes maken

Ervaringsgerichte bezoeken 2021-2022.....

- Babbelkousje
- Chocoladefabriek Gouda
- Open+ bib in Bree

Expeditie naar Oslo – Jobschaduwen in de Deichman bibliotheken.....

- Les 1/ De bib is een plek voor mensen, met boeken
- Les 2/ Het leven gebeurt in de bib, omarm het
- Les 3/ Geen concept, als concept
- Les 4/ Wees genereus met publieke ruimte
- Les 5/ Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen
- Les 6/ Niets ziet er goed uit in tl-licht
- Les 7/ De bib is een plek om te ONT-moeten
- Les 8/ De bib redt levens
- Les 9/ 40% bibmedewerker, 60% geëngageerd
- Les 10/ We doen dat nog zo slecht niet, en we gaan voor beter

Het Kempens model

- Kempens model van de derde plek
- Kempens model van de community librarian
- Op weg naar een derde plek
 - Nulmeting
 - Transitieplan

Het project in een tijdlijn.....

Aanloop

Wat zijn de kenmerken van een bib als derde plek én vooral welke medewerker is daar aan de slag? Op deze vragen wilde het Bibcollectief van Stuifzand een antwoord. Getriggerd door de Scandinavisch aanpak werd een Erasmus+ project ingediend en goedgekeurd.

2019-2020

1/Wat is een derde plek?

Er zijn verschillende definities van wat een derde plek is:

- Een derde plek is een plaats waar je kan deconnecteren, waar er niets van je verwacht wordt en waar je niets tracht te bereiken.
(bron: <https://blog.antwerpmanagementschool.be/nl/tijdens-deze-crisis-is-er-geen-eerste-en-tweede-plek-meer>)
- De derde plek is de plek waar je verblijft als je niet thuis of op het werk/school bent.
Derde plekken zijn dan ook vaak publieke ruimtes. Belangrijk aan die plekken is dat we er ons veilig en thuis voelen, dat ze relevant zijn voor ons en dat ze gratis zijn. (bron: Ray Oldenburg)

2/ Partners vinden en rollen verdelen

februari-maart 2021

Met een goedgekeurd project op zak, werden tijdens een startbijeenkomst de prioriteiten van het project scherp gesteld, het plan van aanpak bepaald én de afspraken gemaakt wie welke rol zou opnemen. Dit was in volle coronatijd!

We kozen ervoor om inspiratie op te doen en ons voor te bereiden via een leesclub, gesprekken, door werkbezoeken en finaal de leerreis. Doel van het project was een Kempens model voor de bib als derde plek te ontwikkelen, inclusief de medewerker, en een transitieplan op te maken voor onze Stuifzandbibliotheken.

Deel 1: Leesclub

Samen duiken in artikelen, video's, boeken, interviews ...

Met een twintigtal personen met diverse achtergronden en functies zijn we gestart met een leesclub. De groep bestond uit bibliothecarissen, schepenen, opbouwwerkers, professionals uit het volwassenonderwijs en sociaal-culturele actoren.

De leesclubs gingen maandelijks door en behandelden telkens één thema. We lazen, bekeken, luisterden ieder op eigen ritme de aangeleverde informatie en bespraken dat samen tijdens een online sessie. Telkens werden dezelfde vragen gesteld.

- » Welke dingen spreken jou aan?
- » Welke elementen zijn toepasbaar in de Kempen?
- » Wat is er sterk om ouderen, eenzamen, digitaal kwetsbaren, armen en anderstaligen te betrekken?
- » Welk type bibmedewerker hebben we nodig?

De geleerde lessen of bedenkingen deelden we ook op een gezamenlijk online platform (een miroboard) waar we notities kribbelden, weetjes en inspiratie deelden. Op een gezamenlijke online map (drive) werden alle documenten ter beschikking aangeboden.

Leesclub 1/ De goeroes

april 2021

ONDERWERPEN

●» Aat Vos

Bronnen:

- Lezing Aat Vos BYLIVkonferansen okt. 2018
- Artikel VVBAD "Aat Vos, architect and creative guide"
- Bib in de kijker: Laakdal
- "3RD4ALL" – boek Aat Vos

●» Ruth Soenen

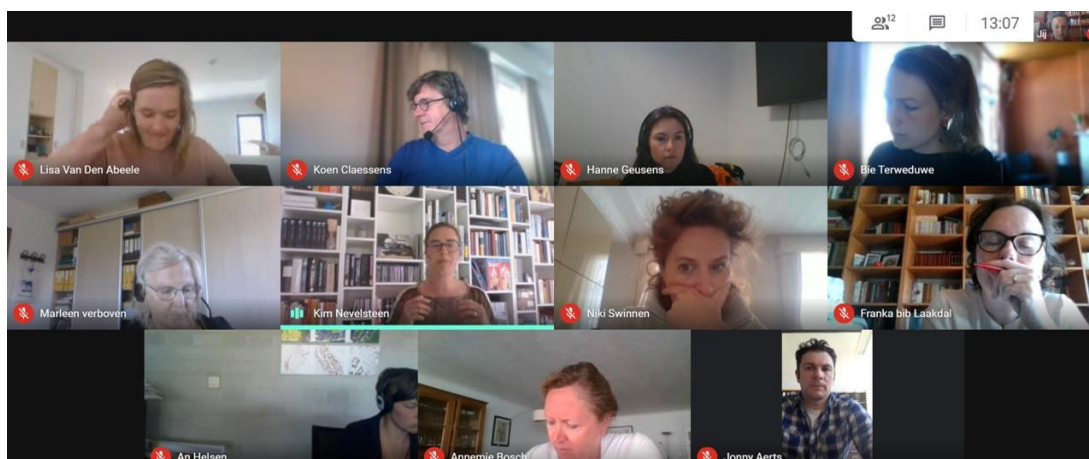
Bronnen:

- Lezing Ruth Soenen "Visie op onthaal en onthalen in de Bib" – okt. 2019
- Artikel Avansa Kempen "Ruth Soenen over de publieke ruimte"
- Bib in de kijker: Balen
- Ruth Soenen "Het kleine ontmoeten"

GELEERDE LESSEN

- » Bib moet kunnen veranderen (meubels, rekken) zoals ook de samenleving verandert.
- » Een derde plek kan je ook maken in bestaande gebouwen.
- » Het moet een plek zijn waar je kan ontmoeten, je thuis voelen. Vroeger waren bibliotheken allemaal hetzelfde, maar je moet er toch ook je eigenheid in kunnen herkennen, een plek moet ook karakter hebben. Thuis voelen is niet voor iedereen hetzelfde. Hier de vergelijking met de traditionele, overal dezelfde tavernes, tegenover de typische authentieke caféetjes. Want als het te speciaal is, voelen andere mensen zich weer net niet thuis. Keuze van een cafeetje hangt ook af van je gemoedstoestand. Dit is ook in de bib zo. Kom je om enkel snel een boek te halen, of wil je even verblijven om tijd te overbruggen? In een cafeetje aan een grote tafel geraak je bv. snel aan de praat of je gaat er met je grote gezelschap zitten, de krant lezen aan de toog en iedereen leest mee en geeft commentaar over het nieuws, ... Ook in de bib kan één locatie verschillende functies krijgen.
- » De architectuur en inrichting zijn een instrument om je doel te bereiken.
- » Het is ook belangrijk om je lokale gemeenschap in kaart te brengen.

- Citaat: "Als je een plek maakt voor de samenleving als geheel, kan er toch niemand tegen zijn. Vraag je geld voor boekenrekken, dan ga je dat gesprek nooit winnen."
- In een gastvrije bib komt het beste en het slechtste samen: je moet continu sociaal krediet opbouwen, een spaarpotje aanleggen. Daarna kan je veel gemakkelijker in conflict gaan, moeilijke boodschappen brengen. Je moet je er echt in verdiepen maar het werkt.
- In de eenvoud toont zich de meester, maar het eenvoudige is ook heel complex.
- Je wil mensen een plek geven, maar niemand mag de plek opeisen. Dan worden die bezoekers eigenaar en gaan ze de spelregels bepalen. Wanneer je kleine zaken in de indeling wijzigt, kan niemand het zich toe-eigenen. Op deze manier mix je habitués en 'vreemde eenden' in de bijt, waardoor de habitués zich veel rustiger moeten en gaan gedragen.
- Gastvrijheid en onthaal zijn heel belangrijk. De onthaalmedewerkers moeten heel actief aanwezig zijn. Dan wordt het pas concreet.
- Mensen zijn gehecht aan hun privacy. Mensen mijden (als bezoeker) is niet onbeleefd. Bezoekers moeten elkaar sociaal krediet geven, maar moeten geen vrienden zijn. Het gaat vaak maar om vluchtige contacten.

Leesclub 2/ Architectuur van het ontmoeten

mei 2021

ONDERWERPEN

●» Vlaamse bouwmeester

Bronnen:

- Interview Vlaamse bouwmeester – april 2021 (video)
- “Goede architectuur schept kansen voor ontmoeting” – Interview Erik Wieërs door Lisa De Visscher in *Architecture in Belgium* (april-mei 2021)
- Erik Wieërs ‘Met architectuur kan je ontmoeting stimuleren’ – De Tijd 20 februari 2021

●» Onderwijs als ontmoetingsplaats

Bronnen:

- Thomas More campus Geel (video)
- UHasselt campus (video)

●» Kerk als ontmoetingsplaats

Bronnen:

- Kerk als dorpsknooppunt
- Kerk Overbeke (video)
- Kerk Overbeke (artikel)

●» Horeca als ontmoetingsplaats

Bronnen:

- Het café: ontmoetingsplaats van de samenleving – Heemkundekring Zeelst Schrijft Geschiedenis (11 oktober 2013)

●» Station als ontmoetingsplaats

Bronnen:

- Antwerpen (video)
- Almere (video)

●» “Culturele plekken” als ontmoetingsplaats

Bronnen:

- La biomista (video)
- Be Mine (video)
- Boulevardpark

- [Stuyfplekken – Turnhout](#)
- [De Stuyverij](#)

GASTSPREKER EDITH WAUTERS – AR-TUR

Uitsmijter

- [De grote bib van Alexandrië – Assasins Creed \(video\)](#)

GELEERDE LESSEN

●» Wendbare, toekomstbestendige structuren

We moeten gebouwen ontwerpen die toekomstige functies kunnen huisvesten. Functies die we vandaag nog niet kunnen voorzien.

De kerk van Overbeke heeft enorm gespeeld met flexibele invulling van de ruimte, maar ook andere aangename ontmoetingsplekken laten toe om de ruimte in te zetten naar gelang de functie. Café-opstelling, theateropstelling,

Het gevoel van ruimte is daarbij wel belangrijk (hoge plafonds, ...) maar tegelijk moet het ook warmte uitstralen. Wat bij kerkgebouwen weinig energie-efficiënt is.

●» Dorpse kwaliteit = collectieve ontmoeting.

Een dorps gevoel is een positief gevoel, een gevoel van thuishoren. We zijn er allen van overtuigd dat we hier meer naar terug moeten. Helaas worden nu de soms laatste dorpscafés gesloten waardoor deze ongedwongen ontmoetingsplekken nog meer onder druk staan.

Moet er dan een bib zijn in elk deeldorp? In theorie ja, in praktijk nee. Maar de bib kan wel meer zijn dan een ontmoetingsplaats op de plek waar haar collectie staat. De bib als 3e plek zou deel moeten zijn van een netwerk van ontmoetingsplaatsen. Ze zou relaties moeten hebben met de “buitenplekken” (zoals gemeenschapshuizen) en ook extra muros meer aanwezig moeten zijn om o.a. ontmoetingen te faciliteren.

●» Bib is ook een plek voor iemand die geen boek nodig heeft.

De bib is een publieke ruimte die niet alleen ontmoeting en kennis biedt, maar die ook een plek is waar mensen met/voor zichzelf kunnen (bezig) zijn. Er zijn vele gradaties tussen publiek en privé. Van het dorpsommetje tot de bib en het café. Steegjes leiden ook vaak tot ongedwongen ontmoeting.

●» Participatie is meer dan stemmen over ontwerpen

De bouwmeester, maar ook de auteurs van onze eerste leesclub Aat Vos en Ruth Soenen benadrukken heel erg de gedragenheid van een plek als de bib. Het moet passen in de noden van de gemeenschap. Voor de bouwmeester is deze participatie vooral van belang bij het formuleren van de doelstellingen van een plek, bij de opdracht die aan ontwerpers wordt gegeven. Het is niet zozeer een proces van co-creatie bij het ontwerp. Ook is het niet werkbaar als de hele gemeenschap mag oordelen over een ontwerp. Het is aan het beleid om te bepalen welke interpretatie van welk ontwerp het best aansluit bij de opdracht.

●» Kruispunten met verpozingsplekjes

De Agora van Thomas More Geel ("Den HIK") is een kruispunt waar veel geloop en beweging is, maar waar je ook halt kunt houden. Het is een plek die ontmoeting stuurt, en kleine plekjes heeft om te verpozen. Ook enkele stations hebben die kenmerken. Deze plekken prikkelen ontmoeting net omdat ze kruispunten zijn.

●» Verdwalen versus looplijnen

Toevallige ontmoetingen gebeuren in steegjes, op kruispunten, ... daar waar van de looplijnen kan afgeweken worden.

Looplijnen, ruimtelijke herkenbare structuur moeten niet over boord, maar we moeten wel toelaten en ook uitnodigen om ervan af te wijken.

●» Gebruik maken van wat er was/is

Bij herbestemmingen van kerken, maar ook bij het Boulevard Park (een voormalige begraafplaats) wordt gebruik gemaakt van wat er was. De zogenaamde intelligente ruïne.

Vooraf bij kerken en ook bij begraafplaatsen is er nog een weg te gaan naar aanvaarding om deze plekken in te zetten als ontmoetingsplekken. Toch zijn de resultaten vandaag al heel mooi. In Stelen is nu een herbestemming bezig samen met de lokale gemeenschap. O.a. voor de school zou ruimte gemaakt worden voor een refter en turnzaal.

Park-begraafplaatsen, grasterrassen, ... zijn een voorbeeld van plekken waar de bib/gemeente extra muros voor "ont-moeten" kan zorgen door aangename plekjes te creëren waar je met een boekje kan verpozen. Ook deze plekken zijn op hun manier kruispunten met verpozingsplekjes.

●» Afdak en wifi en een vuilbak

Vooraf jongeren hebben nood aan ontmoetingsplekken. Een afdak, wifi en een vuilbak volstaan vaak om hierin te voorzien.

In de bib van Meerhout is het afdak en bankje dat geplaatst werd om wachtend bibbezoekers comfort te bieden een ontmoetingsplek geworden. Ook voor niet bibbezoekers.

●» “Maak”-plekken

Makerspaces zijn laagdrempelige plekken waar mensen dingen kunnen maken. Fablabs zijn een andere vorm.

●» Ruime openingsuren

Ruime openingsuren verhogen de laagdrempeligheid en de ontmoetingskansen.

Gastvrijheid is niet altijd verbonden met mensen. De sfeerzetting gebeurt toch ook niet alleen door de eerste die binnenkomt en een plek inneemt. Dat neemt niet weg dat de mens een belangrijke factor is in de gastvrijheid.

Een bemand en onbemand bibgebruik kan de openingsuren verruimen en ook duidelijk aan de verwachtingen van gasten beantwoorden.

Bij ruime openingsuren, onbemand of met lage bezetting, duikt de vrees van overlast en onveilige situaties op. De getuigenissen in 3RD PLACE 4ALL en ook andere bibliotheken die hier mee aan de slag zijn geven echter aan dat de overlast niet significant is toegenomen.

●» Vervaagde grens tussen publiek en privaat.

Bv. petanquebaan in de voortuin. Gebouwen als doorgangspoten bv. KU Leuven.

●» 3^e plek begint buiten – uitnodigende aanloop

De aanloop naar een gebouw, met bankjes, verpozingsplekjes scheppen al een ontmoetingssfeer.

Nodig mensen binnen uit met extra comfort (warmte, wifi, koffie, zitjes ...) en lok ze zo verder ...

● Welke sfeer? Goed definiëren

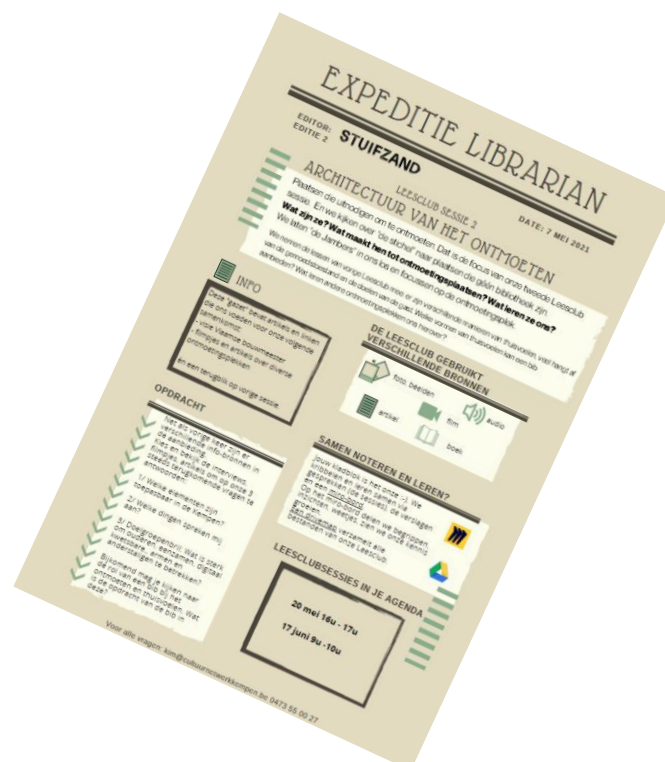
Koffie symboliseert gastvrijheid. Maar ook dat heeft gradaties en nuances op elke plek. Welk type koffie wil de gemeenschap? Kartonnen bekertje, porseleinen kopje, fancy smaakjes, ... Participatie is belangrijk om duidelijk de opdracht en doel van een plek te bepalen.

Dezelfde vragen kan je stellen bij "gezellige plek". Welk type gezellig: kaartspelen gezellig, dinertafel gezellig, knusse zetel met dekkentjes gezellig?

● "Campingbaas" voor optimaal gebruik van gebouwen

Peter Vanden Abeele, Gentse bouwmeester, heeft het in zijn vierde essay over inclusievere openbare gebouwen. Een citaat *"Stel een campingbaas aan. Voor het breed gebruiken van een stadsgebouw is een nieuwe rol noodzakelijk, die van de campingbaas. Die ervoor zorgt dat dat het Stadsgebouw 2.0 zo vlot mogelijk draait. Als verschillende gebruikers willen 'samenleven' in het stadsgebouw, moet er wel leven in de brouwerij zijn. En dat vergt meer dan alleen efficiënt sleutelbeheer en onderhoud. Iemand moet aan 'samenlevingsopbouw' doen: zorgen voor verbinding, gastvrijheid en een stimulerende omgeving."*

Meer info: <https://architectura.be/nl/nieuws/opinie/43608/opinie-peter-vanden-abeele---stadsbouwmeester-gent-van-blijfinuwkot-naar-samenindestad>

Leesclub 3/ De mensen in de bib

juni 2021

ONDERWERPEN

●» Internationale inspiratie: lokale gemeenschap en de bib

Bronnen:

- Roskilde “De bib is er: voor jou, met jou, door jou”
- Denemarken: “The public library in a knowledge society”
- Tilburg “Kenniscoud”
- Londen Bromley by bow “Connected dreams”
- Spel zonder grenzen

●» Inclusieve bib

Bronnen:

- Inschatten van taalniveau – Atlas Antwerpen
- Inschatten van taalniveau (video) – Atlas Antwerpen
- Kansarmoede Kinderarmoedefonds
- Laagtaalvaardige leerlingen lezen niet graag? Onzin!
- Bib als veilige ruimte ook voor anderstalige kinderen
- Omundo – een kleine wereldbibliotheek

Uitsmijter

- Van bibliobus tot community librarian – Groene Amsterdammer 7 april 2020
- Het museum openbreken – Nina Simon (video)

GELEERDE LESSEN

- » Four spaces model wordt in Roskilde gecombineerd met transities. Plus zij benoemen “literatuur” als een van de doelen van de bib.

●» Transities

- transactie -> relatie
- collectie -> connectie
- diensten -> ondersteunen
- expert -> multi inzetbaar
- gevestigd -> "drijvend"
- informatiemakelaar -> kennismakelaar

●» Afstappen van “antik-enquêtes”

Keuze voor diverse werkvormen om een dieper gesprek te voeren met de lokale gemeenschap. Aanspreken en groepsgesprekken leveren betere info op dan vragenlijsten en enquêteurs.

Bromley by Bow: De opsomming “Zaken die helpen om tot een goed leven te komen” bevatten heel wat zaken die een bib kan faciliteren:

- leren
- stress onder controle en gezondheid
- betrokken bij groepen, verenigingen
- mindset/geestesingesteldheid
- hulp en ondersteuning
- activiteiten en plezier
- kennis en kunde (taal, wat er leeft en waar je hulp kan krijgen)

Ontmoeting wordt voorgeschreven als medicatie.

●» Design thinking

Design thinking is een meerwaarde, maar het concept moet vertaald worden zodat het praktischer bruikbaar wordt. Design thinking op de straat toegepast. Als je met €25 per week moet rondkomen, welke skills heb je dan nodig? Ook dat is design thinking.

Er is een specifieke tool voor bibliotheken <https://designthinkingforlibraries.com/> (ook in het Nederlands).

●» Dé anderstalige bestaat niet.

Er is bijvoorbeeld een verschil tussen anderstaligen van binnen versus buiten Europa. Of tussen expats (SCK, VITO, ...) en mensen met een hoog opleidingsniveau versus mensen die analfabeet zijn of nooit school hebben gevolgd. Je hebt échte nieuwkomers (max. 9 maanden in België) en je hebt mensen van de 2e of 3e generatie die moeilijk Nederlands spreken. Ook karakter speelt een rol: sommigen zijn verlegen en durven weinig spreken, andere zijn heel open en durven vlot een gesprek aangaan.

●» Drempels van de bib voor mensen in armoede

Leven in kansarmoede betekent vaak dat mensen uitgesloten worden van de bib. Niet omdat de bib ze uitsluit, maar omdat deze mensen niet de nodig structuur of houvast hebben om alles administratief in orde te houden zodat kinderen toch

toegang tot boeken blijven houden. Sommigen laten hun kind geen lid worden van de bibliotheek, uit angst voor een boete of onverwachte kosten.

Ook is lezen vaak geen prioriteit als je financiële problemen hebt.

● De bib als lees- en werkplaats

Rustige en veilige werk- en verblijfsplekken vormen een meerwaarde voor kinderen en jongeren uit kwetsbare gezinnen. Een warme, veilige plek met gratis WIFI waar je ongestoord je huiswerk kan maken is beter dan een appartementje waar je geen eigen kamer, eigen pc en rustige ruimte hebt. Ook hier design thinking toepassen? Via veilige ruimte naar lezen ontdekken.

● Scholen als partner

Scholen zijn interessante toeleiders om kinderen te pakken te krijgen. Ook hier botsen kinderen vaak op drempels (administratie, leesniveau, leerkracht die al negatief tegenover gedrag kind staat, lage verwachtingen t.a.v. anderstalige kinderen). Tweede stap is de ouders mee in de bib krijgen zodat kinderen ook buiten de school in de bibliotheek (mogen) komen.

Vrijwilligers die willen voorlezen voor kinderen zijn een grote meerwaarde (cf. huiswerkbegeleiding).

Leesbuddies (mogen ook kinderen zijn) kunnen mee zorgen voor leesplezier en durven lezen.

Stimulerende leesomgevingen zijn belangrijk, zeker voor kinderen en jongeren die thuis geen rustige lees- of werkplek hebben. Huiswerkbegeleiding in de bib of de bib zichtbaar op de plekken waar aan huiswerkbegeleiding wordt gedaan.

'Vertalen' van klassiekers naar klare taal zodat anderstaligen geen kinderboeken moeten lezen om Nederlands te leren of gewoon te kunnen lezen. Bestaat in Vlaanderen via Wablieft.

● Mee-maken - participatie

Door vragen stellen geef je mensen de voldoening om een antwoord te kunnen geven. Kom zelf niet met de kennis, maar gebruik kennis van de deelnemers.

"Shitty omgeving zorgt voor shitty antwoorden"

Zorg dat mensen zinvol worden. Sluit gesprekken af met een (mentale) cadeau (vb. dankjewel om jouw ervaring met me te delen).

Leesclub 4/ Keuzes maken

Met alle opgedane kennis en geleerde lessen bepalen we wat voor ons de essentiële kenmerken zijn van een **Kempense derde plek**.

● Het is een plek: **een fysieke plaats**

● Functies van deze plek

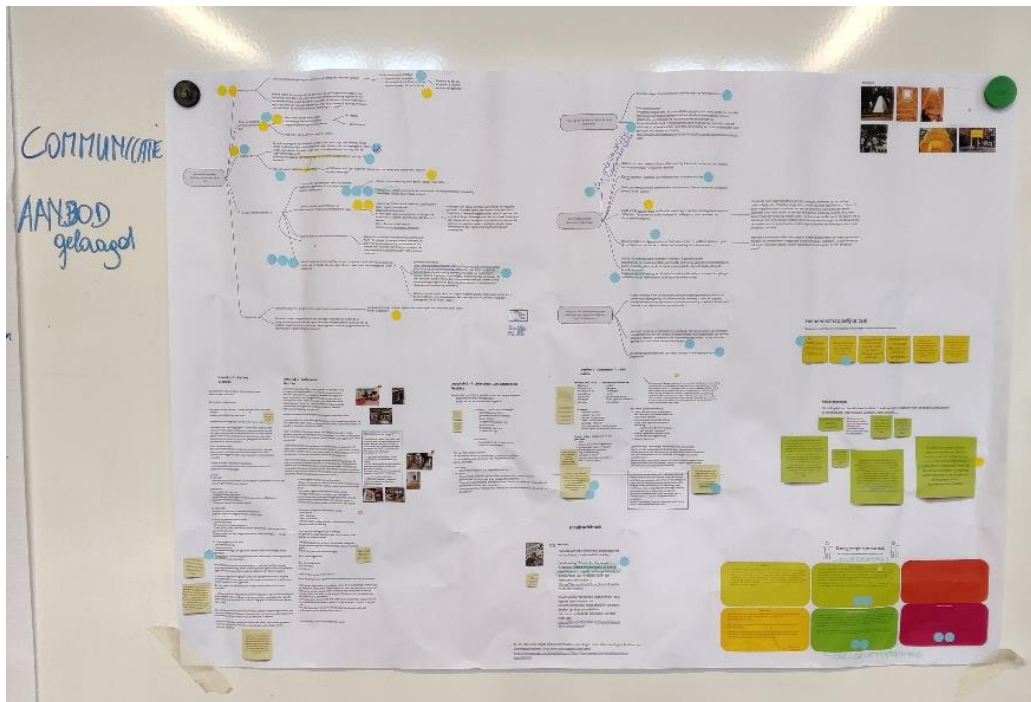
- o een **ontmoetingsplaats**
- o een plaats die **toegang** biedt **tot kennis**
- o een plaats waar je kan **leren en doen**

“toegangspoort voor kennis & kennismaken”

“laadstation voor sociale en mentale energie”

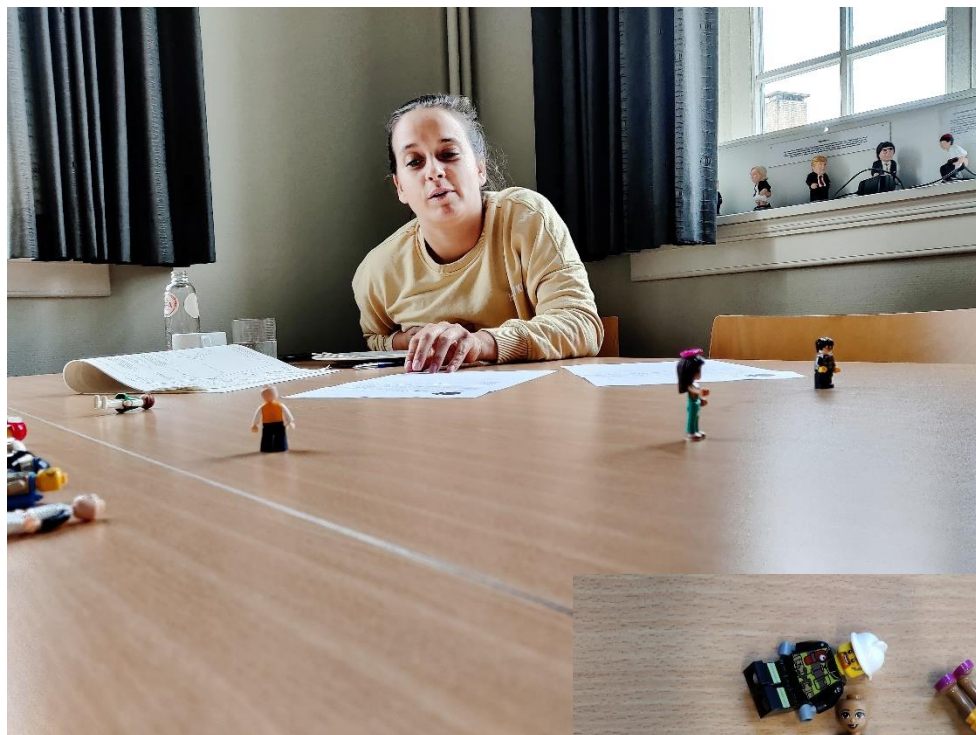
● Kenmerken van deze plek

- o **gezellig** -> koffie, horeca
- o **gastvrij/laagdrempelig** -> lage kostprijs maar ook zonder andere drempels (cf. ruime openingsuren, wifi, ...)
- o **inclusieve plek**, met specifiek aanbod voor doelgroepen (e-inclusie, anderstaligen, kinderen in kansarmoede...), aanbod al dan niet eigen beheer (zie hieronder).
- o **sociale dienstverlening** is er welkom en actief zowel vanuit overheid als verenigingen en communities
- o **paleis van en voor de gemeenschap**: gastvrij voor de mensen, maar ook voor initiatieven vanuit allerlei hoeken.

Kenmerken van de community librarian:

- » **sociale dienstverlener**: mensen helpen, ontzorgen, iets bij brengen
- » **expert**: gids in informatie-, educatie-, cultuur- en kennislandschap
- » **ondernemend**: initiatief nemen, organiseren en faciliteren
- » **netwerker**: vlot in omgang, makkelijk samenwerken, ambassadeur, luisteren en samenwerkingskansen zien (partner in crime)
- » **makelaar**: verbindingen leggen tussen mensen, organisaties, diensten

Deel 2: Ervaringsgerichte bezoeken

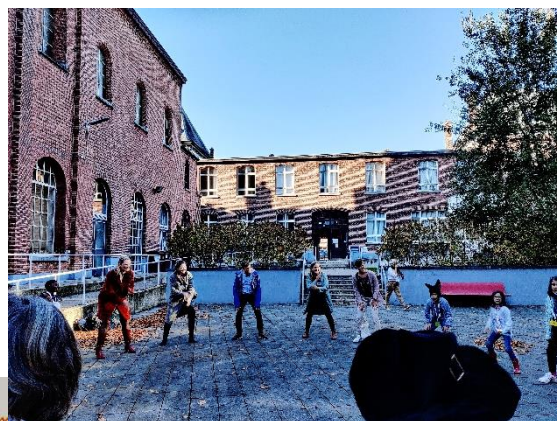
Met de leesclub gingen we op pad om ons model te toetsen en te verfijnen.

Bezoek 1/ Babbelkousje na school

Babbelkousje is een naschoolse speelse huiswerkbegeleiding voor anderstalige kinderen. Ze zijn op hun manier een derde plek.

- De mensen maken van de plek een thuis. Gezelligheid komt door warme menselijke interactie.
- Iedereen heeft er zijn plaats.
- Maatwerk in een vertrouwde structuur.

Bezoek 2/Chocoladefabriek Gouda

De Chocoladefabriek werd in 2015 de beste bib van Nederland en staat in het boek "3RD4ALL". Reden genoeg om naar Gouda te gaan.

Expeditie community librarian gaat naar

**CHOCOLADE
- FABRIEK -**

26 november

De chocoladefabriek is een plaats waar bib, horeca, archief, doe- en verstillingsplekken samen zitten. Het is elke dag open!

En wij gaan kijken, leren, beleven.
<https://chocoladefabriekgouda.nl>

Het is een daguitstap (ca. 9u - 17u)
Om te weten hoe we best vervoer regelen vraag ik je om zo snel mogelijk te laten weten of je al dan niet meegaat.
kim@stuijfzand.be

- Een door alle partners binnen de derde plek gedragen visie is nodig.
- Beheersbaarheid versus derde plek: soms moeten zaken die het thuisgehalte van een bib vergroten opgeofferd worden om een veilige derde plek voor iedereen te behouden.
- Iedereen is ambassadeur en netwerker van de derde plek.

Bezoek 3/Open+ bib in Bree

De bib van Bree is al enige tijd bezig met open+. Wij hebben plannen. Daarom zijn we ze “de pieren uit de neus” gaan vragen.

- Open+ gebruikers volgen rondleiding waarbij naast het concept en het reglement ook de kleine krakende geluidjes van de bib worden gehoord.
- Open+ is een individueel toegekend recht. Identiteitskaart en code zijn nodig om toegang te krijgen.
- Weinig tot geen incidenten.
- Bibmedewerkers kunnen aan de slag zijn tijdens open+ uren, maar zijn dan niet dienstverlenend naar bezoekers.

Deel 3: Expeditie naar Oslo

Jobschaduwen in de Deichman bibliotheken

“To keep yourself awake”

motto van Deichman

In februari 2022 bezochten we 13 Deichmanfilialen, sommige met de hele groep, sommige per twee of drie. Ieder van de 10 expeditieleden¹ bezocht minstens 7 bibliotheken. Via ervaringsgerichte bezoeken en diepte-interviews brachten we zoveel mogelijk mee naar huis.

¹ 6 bibliothecarissen, 2 schepenen, 1 opbouwwerker en 1 coördinator bovenlokale cultuur

De indrukken die we opdeden in Oslo zijn enorm. Dit leerlogboek doet er hoe dan ook tekort aan. Maar we doen hier toch een poging om jouw mee te nemen in de lessen die we implementeren in de Stuifzandbibliotheken en onze netwerken.

Les 1/ De bib is een plek voor mensen, met boeken

“U bent welkom bij ons, of u nu een frisse neus, een verhoogd bewustzijn of een geplaagde nieuwsgierheid heeft. We willen dat Deichman een toevluchtsoord voor je is, wie je ook bent. Hier kun je lezen, werken, ontspannen, vrienden ontmoeten of gewoon alleen zijn. Je kunt lenen uit onze collectie van meer dan een miljoen boeken, films, cd's en ander materiaal”

Bron: www.deichman.no

Een ontmoetingsplaats zijn staat centraal in de werking van de Deichmanbibliotheken. En de collectie is een middel net als heel veel activiteiten die in de bib worden gefaciliteerd. Debat- en gespreksavonden of namiddagen, creatieve activiteiten, huiwerkbegeleiding, filmvertoningen, theater, expo's, taalcafé, De vijf dagen dat wij er waren kunnen we al deelnemen aan 26 activiteiten en dat in volle coronatijd!

De bib is de plek voor ontmoeten, maar dat wil niet zeggen dat de bib alles zelf organiseert. De bib is een 'spin' in een web van heel wat partners in de stad. Soms een heel actieve 'spin' die zelf organiseert, soms een heel passieve die enkel ruimte ter beschikking stelt.

Kenneth Korstad, bibliothecaris van Grünerløkka: “De bib heeft kennis, tijd, plaats en (heel soms) geld te bieden aan partners”.

De prioriteiten voor Deichman zijn:

1. Ontmoetingsplek
2. Programmering (liefst in co-creatie)
3. Kennisdeling

Hoe zit dat bij ons?

“Deichman zal bijdragen aan een duurzame samenleving waar iedereen een gevoel van verbondenheid, eigenaarschap en betrokkenheid bij de gemeenschap en hun eigen leven voelt. Door woorden en feiten, literatuur en culturele ervaringen te beheren, geven we mensen in Oslo een basis voor hun eigen meningen, inzichten en goede debatten - de essentie van democratie. Wij creëren inspirerende ontmoetingsplekken, faciliteren creativiteit, leesplezier en daarmee levensvreugde. We dagen mindsets uit, creëren dialoog en verbondenheid tussen mensen uit verschillende delen van de stad en in verschillende levenssituaties.”

Bron: Missie Deichman

Wist je dat elke Deichmanbib een keuken, een podium en een geluidsinstallatie heeft?

Les 2/ Het leven gebeurt in de bib, omarm het

Als je een ontmoetingsplek bent voor iedereen. Als je via uitgebreide openingsuren, ook onbemande, een derde plek bent voor je gemeenschap, dan gebeurt het leven in de bib.

Er zijn mooie kanten. Zo ontmoetten wij twee jonge vaders die naar de bib kwamen om hun kinderen te leren kruipen, want de bib was daar veel geschikter voor dan hun beperkte huisvesting. We ontmoetten veel jongeren die tot laat in de bib blijven om

huiswerk te maken, bij hun vrienden te zijn, of om toch maar niet (alleen) thuis te moeten zijn. We zagen mensen in druk gebarentaal overleg. We zagen geliefden en ook pizza's en hamburgers werden met smaak verorberd in de bib. ...

De minder mooie kanten horen er ook bij. Soms wordt ook mensen de toegang tot de bib (tijdelijk) geweigerd. Je vindt al eens een lege pizzadoos, blikje ... Maar de minder mooie kanten wegen – aldus de mensen bij Deichman – niet op tegen al het moois.

“You must not be naïve, there is sex and drug dealing in the library, social and security control is necessary, but not permanent”. Adreas Mithassel, bibliothecaris Toyen en BibloToyen

De meeste bibliotheken kennen ruime openingsuren. De onbemande uren zijn over het algemeen tussen 7u en 10u en tussen 19u en 23u. Is er dan geen controle? Jawel hoor. Een groot deel is sociale controle, maar in de meeste filialen passeert ook een beveiligingsagent. Deze persoon sluit ook finaal af en kijkt na dat er niemand opgesloten raakt in de bib.

De samenwerking met de beveiligingsfirma dwong de bib overigens tot het beter definiëren wat wel en niet normaal is in de bib. In het begin durfde de beveiligingsagent al eens te streng zijn – het klassieke bibbeeld in gedachten.

Daarom werd afgesproken dat al het gedrag dat niet storend is voor de doelstellingen van de bib, als “normaal bibgedrag” wordt beschouwd.

Wist je dat er geen alarmpoortjes staan in de bib?

Les 3/ Geen concept, als concept

De anekdote over de afspraken met de beveiligingsfirma illustreert al dat de houding bij Deichman is “als het niet stoort is het oké, we hebben een open blik”.

Als we vroegen naar de criteria op basis waarvan zij kiezen welke activiteiten wel en niet in de bib konden dan kwam “No rules, no concept” als antwoord. En dat is natuurlijk een concept op zich.

“De-institutionalize the instituut” Adreas

Mithassel, bibliothecaris Toyen en BibloToyen

De bib neemt weldegelijk de regie op van alle vragen om activiteiten in de bib te mogen organiseren. Het programma is een evenwicht van zaken die door enthousiastelingen en vrijwilligers in de buurt worden opgezet en zaken die Deichman zelf belangrijk vindt voor de buurt. Er is geen vast reglement. Alles gebeurt in overleg en alles is bespreekbaar. Bv. een activiteit die niet open staat voor iedereen kan plaatsvinden mits vergoeding. Terwijl een andere activiteit die ook niet open staat voor iedereen toch gratis kan plaatsvinden in de bib omdat ze net bijdraagt aan de doelstellingen van de buurtwerking. Die zaken die niet vanuit hun

netwerk komen, maar toch een meerwaarde hebben, organiseert de bib zelf. Met de bescheiden middelen en mankracht wordt zorgvuldig omgegaan. Bv. In één van de bibliotheken wordt regelmatig soep gemaakt en uitgedeeld, gewoon omdat het kan.

Wist je dat wij – met onze Stuifzandblik – de indruk hadden dat de bib soms een combinatie van bibliotheek, jeugdhuis en gemeenschapcentrum is?

Les 4/ Wees genereus met publieke ruimte

Voor Stuifzand is genereuze samenwerking één van onze waarden. We waren dan ook blij dat we dit in Oslo terugzagen.

De genereusiteit van de bib kan zowel gaan over de plek, maar ook over de mensen.

De plek is enerzijds de plek waar je kan zijn, en anderzijds de plek waar je dingen kan organiseren of kan deelnemen aan activiteiten.

De bibmedewerkers hebben kennis, tijd en soms ook middelen die ze je kunnen bieden.

Met ruime openingsuren, waarvan een groot deel onbemand, zet de bib in op deze generositeit. Ook kunnen er activiteiten doorgaan zonder dat een bibmedewerker aanwezig is. Uiteraard met goede afspraken.

Wist je dat er in Grünerløkka in al die jaren nog maar 2 micro's gestolen waren?

Les 5/ Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen

Als mensen, bibbezoekers en bibgebruikers, vertrouwen krijgen om met de kostbare infrastructuur en collectie om te gaan, dan gaan ze er ook goed mee om.

Bij Deichman zien ze dat sociale controle en de fierheid deel te mogen zijn van de bibgemeenschap de grote motor zijn van een aangenaam bibklimaat.

De houding van de bibmedewerkers is daarbij cruciaal. Zij combineren de rol van bibmedewerker zoals wij ze kennen, met die van opbouwwerker.

Echte community librarians dus.

Wist je dat er een bib is die exclusief is voor jongeren tussen 10 en 15 jaar?

Volwassenen zijn er enkel welkom wanneer de bib gesloten is. We konden gelukkig een kijkje nemen in Biblo Toyen.

Les 6/ Niets ziet er goed uit in tl-licht

Een bib als deze plek is veel meer dan de juiste stalamp en een tapijtje, maar toch. Een tapijt, goede verlichting en toffe meubels maken toch deel uit van de gezelligheid van een plek.

Het viel ons op dat de bibliotheken, of ze nu gelegen waren in een winkelcentrum of een pand apart waren, weinig toegangsdrempels hebben. Er waren geen entreepoortjes, je

moest niet langs een baliemuur passeren, ...

Elke bib had een ander interieur, op maat van haar rol in de gemeenschap. In meer kwetsbare buurten zag je bijvoorbeeld meer trashdesign bij de interieurinrichting.

Wat overal aanwezig was waren tapijten en leuke zitplekjes voor jong en oud. En sfeervolle verlichting! Met ledlampen werden via verschillende kleureffecten een bepaalde sfeer gegeven aan elke ruimte van rustgevend tot energiek.

Wist je dat gordijnen – zwarte, witte en met linten – gebruikt worden om in de bib op flexibele wijze ruimtes af te bakenen op maat van de activiteiten?

Les 7/ De bib is een plek om te ONT-moeten

Niets moet in de bib. Je mag er zijn wie je bent, je mag er lezen, leren, met vrienden afspreken, gamen, leren kruipen, Maar je mag er ook al het niets doen dat je wil.

Als een derde plek is het belangrijk om ook die plek te zijn waar “er zijn” op zich al een doel is. Je wordt niet gevraagd om deel te nemen aan een activiteit, je wordt niet gek bekeken als je niet door de collectie struint, Je bent welkom.

Wist je dat bibliotheek Stovner, gelegen in een kwetsbare voorstad van Oslo, tot 1.800 bezoeken per dag telt?

Les 8/ De bib redt levens

De coronacrisis maakte van de bibliotheek een essentiële dienst. Eén van de weinig dingen die mochten open blijven. Een uitstap naar de bib was voor vele een leuk uitje tijdens de lockdown.

De stad Oslo had al veel eerder door dat de bib belangrijk is voor het mentale welzijn van zijn inwoners. In 2019 kregen de twee Deichman

bibliotheken in de wijk Toyen de stedelijke gezondheidsaward. Deze prijs wordt elke twee jaar uitgereikt aan initiatieven die een groot deel van de bevolking te goede komen, gebaseerd zijn op goede samenwerking, een grote overdrachtswaarde hebben naar andere initiatieven, innovatief zijn en sociale ongelijkheid helpen verminderen. De bib kreeg deze award omdat ze een grote bijdrage levert aan de volksgezondheid, het welbevinden en de veiligheid van de lokale gemeenschap.

Wist je dat ook wij regelmatig te horen kregen dat we levensreddend waren tijdens de coronacrisis?

Les 9/ Bibmedewerker is 40% bibwerk en 60% engagement

De medewerkers van de Deichmanbibliotheken zijn erg divers. Op niveau van de “groep” heb je aankopers, communicatiespecialisten, IT'ers, databasebeheerders, ...

In de afdelingen heb je filiaalmanagers (lees: bibliothecarissen), programmamedewerkers en ook opbouwwerkers of projectmedewerkers. Deze laatste zijn niet allemaal werknemers van Deichman, maar bv. wel van een partner of het district waarbinnen de bib gelegen is.

Wat ons opviel is dat het “zuivere bibwerk” niet het leeuwendeel van de opdracht van de medewerkers was. De focus ligt echt op het zijn van een ontmoetingsplaats, een plaats waar je je thuisvoelt en waar wat te beleven valt.

Uiteraard wilden we weten hoe en op welke basis Deichman zijn medewerkers rekruteerde. Er blijkt niet zoveel verschil met onze werkwijze. Het is een openbaar bestuur dat aanwerft en dat gebeurt via de formele kanalen. Toch kan elke bibliothecaris zijn/haar eigen stempel wat drukken en kijken of de medewerker past in wat de bib en de gemeenschap nodig hebben.

Een van de bibliothecarissen sprak van 40% bibwerk en 60% engagement. “Het maakt niet uit waar die persoon goed in is, of het nu poppen maken, koken of events

organiseren is. Als hij/zij goesting heeft kan dat talent nuttig ingezet worden voor de doelstellingen van de bib.

Wist je dat alle Deichman medewerkers via hun kledij herkenbaar zijn, maar dat er een grote diversiteit is in wat dat “uniform” is? Houwtouw, t-shirt, hoodie, gilet, pet, sweater, hemd, ... het uniform beknot zeker niet de individualiteit.

Les 10/ We doen dat nog zo slecht niet, en we gaan voor beter

We hebben ontzettend veel geleerd en ervaren in Oslo. Maar we hebben ook veel dingen gezien die ook wij al doen. Met onze lezingen, onze scholenwerking, onze menselijke bibliotheek, de haak- en breiclubs in de bib, ... hebben we al ingrediënten van de derde plek in onze Kempense bibliotheken.

En er waren zelfs dingen waarvan we denken dat we ze beter doen dan de Noren, al gaat het dan eerder om de collectie en minder om de derde plek.

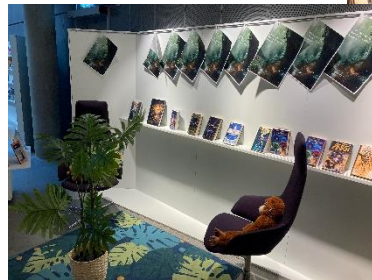
Wist je dat we één bibliothecaris wegens corona hebben moeten achterlaten in België? Maar dat we haar zo goed mogelijk gebriefd hebben en we gelukkig met z'n 11'en een waanzinnig leerproces achter de rug hebben.

STUIFZAND

Leerlogboek Expeditie Community Librarian
Expeditie naar Oslo

Gigantisch

indrukken!

Deel 4: Het Kempens model

Kempens model van de derde plek

Kempens model van de community librarian

“Marie van Balen” of “Wim van Balen” is voor ons de ideale community librarian. Het is de gastvrije hulpvaardige bibmedewerker die proactief ondersteunt. Het is een aanspreekpunt voor jong en oud en voor partners. Zij/hij zorgt voor enthousiasme met een glimlach die energie geeft en is de ambassadeur van de bib. ...

We hebben gezocht naar een Nederlandse vertaling voor community librarian, maar wat we ook vonden het was toch niet goed genoeg. We houden het daarom op community librarian.

Op weg naar een derde plek

● Nulmeting

We maakten voor onszelf een nulmeting. Waar staan we vandaag op vlak van derde plek zijn? Met de bibmedewerkers en het bibbestuur maakten we voor onze eigen bib een nulmeting, maar ook een collega bibliothecaris kwam langs en gaf een score. De nulmeting is een start. We kiezen welke facetten we eerst willen aanpakken en zullen dit instrument weer invullen om onze voortgang in kaart te brengen en de focus te houden.

Deze nulmeting focust nog niet op de bibmedewerker die cruciaal is bij een derde plek. Dat is niet omdat we dit het vergeten zijn, maar wel omdat mensen iets minder gemakkelijk in een schema te vangen zijn.

kenmerken	subkenmerken	veraf	in opstart	we zijn op weg	we zijn er bijna	in orde
gezellig en gastvrij	horeca/koffie					
	interieur					
	toegang(kelijk)					
	warm welkom					
vaak open	ruime openingsuren					
	open wanneer onze klanten/verenigingen er nood aan hebben					
toegangspoort tot kennis en kennismaken	collectie (8B)					
	ondersteunende expertise					
	ontmoetingsplek (8B)					
	actief ontmoetingen faciliteren					
	sterk activiteitenaanbod (8B)					
betaalbaar	lidmaatschap					
	servicekosten					
	boetevrij					

laadstation voor sociale en mentale energie	diversiteit in plekken (ontmoeting, actie, rust, ...) (8B)					
	jezelf kunnen zijn					
	verwondering aanbieden					
	vertrouwdheid					
	bezoekplezier					
leren en doen	goede studieplekken (8B)					
	makersplaats (8B)					
	vlotte kennisoverdracht					
	sterk activiteiten aanbod (8B)					
sociale dienstverlening	onthaal					
	aanspreekbare helper(s)					
	e-inclusie					
	aanbod door partners					
	financiële kwetsbaarheid					
	sociale kwetsbaarheid					
	psychische kwetsbaarheid					
	fysieke gezondheid					
	laag geletterd					
plaats voor initiatieven	Eigen aanbod (8B)					
	Aanbod van partners (8B)					
	Aanbod van lokale gemeenschap (8B)					
voor iedereen	doelgroepspecifiek aanbod en communicatie					
	lage voorwaarden voor activiteiten (deelname én zelf organiseren) (8B)					
beheersbaar	veiligheid/geborgenheid					
	onderhoud van de plek					
	netwerk-/samenwerkingsformule tussen partners					

Waarom staat er soms 8B in het schema? Het 8B model is een toetssteen voor inclusiviteit. Aan de hand van deze criteria kan je nagaan of jouw bib bv. een sterk activiteitenaanbod heeft.

De 8B's staan voor:

- bruikbaar: betekenisvolle ervaring (plezier, groepsdynamiek ...)
- betaalbaar: financieel haalbaar (lidgeld, boetes, kostennota's ...)
- bereikbaar: in ruimte en tijd (duidelijke signalisatie, toegankelijk tijdstip ...)
- beschikbaar: iedereen is welkom (eenvoudige inschrijfprocedure, enthousiaste verwelkomende organisatoren, laagdrempelige activiteiten, ...)
- begrijpbaar: heldere communicatie (geen jargon, andere talen, pictogrammen, contactpersoon, ...)
- bekend: overal en bij iedereen onder de aandacht brengen (gebruik communicatiekanalen die kwetsbare groepen bereiken, huisartsen, mond-tot-mond-reclame, herhaal ...)
- betrouwbaar: deelnemers voelen zich goed (openheid in de groep, warm welkom, vaste vertrouwensfiguur, ...)
- begripvol: geen vooroordelen en stereotypen (aandacht voor culturele gevoeligheden, begrip voor de leefwereld van anderen ...)

●➤ Transitieplan

Met de nulmeting op zak en met input van onze medewerkers, bestuurders en bibbezoekers via een participatief traject, gaan we verder aan de slag met onze transitie naar de derde plek.

Elke bib bepaalt de werkdomeinen (kenmerken van de derde plek) waar zij nog onvoldoende scoort én diegene waarin zij (verder) wil groeien of excelleren. Voor elk van deze kenmerken wordt een korte termijn en middellange termijn doelstelling geformuleerd.

Per doelstelling benoemen we acties die deze doelstelling moeten realiseren.

En bij iedere actie wordt gekeken naar de partners, zowel medestanders als weerstanders. De medestanders hebben we nodig om de derde plek te zijn die we ambiëren. Maar ook de weerstanders mogen we niet negeren. Onze actie moet niet noodzakelijk van hen medestanders maken, maar we waken er wel over dat we de weerstand kunnen verminderen.

Tot slot bekijken we voor elke actie de verwachte impact op 4 domeinen. De impact voor onze bibmedewerkers, de community librarians. De impact op het budget. En tot slot de impact op de klanten van de bib en specifiek de doelgroepen die we nog te weinig bereiken.

[illegible]

STUIFZAND

Leerlogboek Expeditie Community Librarian
Kempens model

Het project in een tijdlijn

EXPEDITIE COMMUNITY LIBRARIAN OP WEG NAAR EEN 3E PLEK

April-september 2021

LEESCLUB

Op zoek naar een Kempens model van de 3e plek

4 x kwam de leesclub bij elkaar om samen bij te leren en uit te wisselen.

Sessie 1: Experts aan het woord
Sessie 2: Architectuur van ontmoeting
Sessie 3: De mensen in de bib
Sessie 4: Het model + vloggen voor Oslo

**VAN DE THEORIE
NAAR DE PRAKTIJK**

**wat willen we
WEL/NIET voor ons
Kempens model?**

Oktober 2021

BEZOEK AAN BABELKOUSJE IN MOL

Taalstimulering bij anderstalige kinderen door spelen en lezen

November 2021

BEZOEK AAN CHOCOLADEFABRIEK GOUDA

Gluren bij de buren

Bib/café/ontmoetingsplek/ 7 op 7 open

December 2021

OPEN+ IN BREE

24/24 open

2022-2023

STUIFZANDBIB WORDT 3E PLEK

**De nulmeting is gebeurd.
In elke bib gaan we aan de slag, met onze
medewerkers en gebruikers.**

Mei 2022

**EXPEDITE
COMMUNITY
LIBRARIAN**

INSPIRATIE- EN NETWERKDAG

BIB **1** **2** **3** **17** **MEI**
LAAKDAL **14U-17U**

Februari 2022

BEZOEK AAN DE DEICHMAN BIBLIOTHEKEN IN OSLO

Een vijfdaagse expeditie naar de ultieme sociale bibliotheek

STUIFZAND ● Hier waait cultuur.

